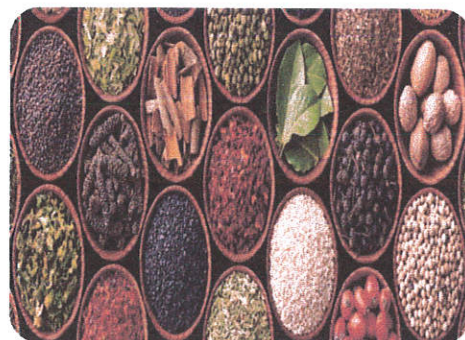

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

โดย องค์การบริหารส่วนตำบลนาแก อ.งาว จ.ลำปาง

ตำบลนาแก อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ประวัติตำบลนาแก

ตำบลนาแกเป็นตำบลเก่าแก่มีมานานแล้ว แต่ชื่อนาแกเป็นชื่อใหม่ คือเมื่อมีการตั้งตำบลในสมัยรัชกาลแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านที่อาศัยในเขตนี้เห็นว่า ห้วยไร่ปลายนามีต้นสะแกมากที่สุด จึงเอาคำนานา กับ ต้นสะแก มารวมกันเป็น“นาแก”สืบมาตราบเท่าทุกวันนี้

แต่เดิม ตำบลนาแก มีความเจริญรุ่งเรืองแถบบ้านแม่แป้น(หมู่ที่ ๕) และบ้านแม่ฮ้าง(หมู่ที่ ๔) ที่บริเวณดังกล่าวกว้างขวางมาก เป็นเมืองโบราณชื่อว่าเวียงแป้น ปัจจุบันยังปรากฏซากปรักหักพังอยู่ทั่วไป ภูมิประเทศอยู่ใกล้ภูเขา มีต้นน้ำลำธารใสไหลเย็น พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ที่นี้มีเรื่องเล่าว่า เป็นเมืองเก่าแก่สมัยขอมเรืองอำนาจ สังกัดได้จากโบราณสถานสิ่งก่อสร้าง และพระพุทธรูปเป็นศิลปะขอม ต่อมากลายเป็นเมืองรุ่งเรือง รุ่งเรืองราวเดียวกันกับเมืองเวียงบน คืออำเภองาวปัจจุบัน โดยเฉพาะที่บ้านแม่ฮ้างเป็นเมืองเก่าสมัยคนไทยอพยพมาจากเมืองเชียงแสน ได้มาสร้างบ้านแปงเมืองอยู่ที่นี้ราว พ.ศ. ๑๗๐๒ บริเวณนี้เคยเรียกว่า “เวียงแป้น” มีวัดเก่าแก่เหลือแต่ซาก ได้แก่ วัดพรหมมินทร์ วัดกู่ผาเหือน(ที่แม่หิน) เคยมีเรื่องเล่าขานกันว่า บริเวณบ้านแม่แป้น และบ้านแม่ฮ้าง มีต้นเสียงพินพาทย เสียงปี่ เสียงซึง ประโคนชัยกล่อมอยู่ระงมทั่วป่า โดยเฉพาะวันพระ วันโกน คนรุ่นต่อมาไม่มีใครกล้าเข้ามาอาศัยจึงปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าอยู่เป็นเวลานาน

สำหรับหมู่ ๑ บ้านทุ่งศาลา เล่ากันว่า อดีตมีชื่อเรียกกันว่า เวียงศิระ และหมู่ ๒ บ้านหนองเหียง เดิมในอดีตมีการพบเชิงทองคำในบริเวณนี้ จึงเรียกกันว่า หนองเชียง และปัจจุบันได้ตั้งชื่อหมู่บ้านเพี้ยนมาเป็นบ้านหนองเหียง

ต่อมาเมื่อมีการตั้งบ้านเมือง หัวหน้าคนไทยที่มาตั้งถิ่นฐานคนแรก นามว่า “พ่อแสนวงศ์” มีลูกหลานปกครองสืบต่อกันมา แต่มีผู้หนึ่งชื่อว่า“ท้าวมาลัย”เล่ากันว่าท่านผู้นี้มีอุปนิสัยรักสวยรักงาม ใจคอเยือกเย็น ราว พ.ศ. ๒๔๔๕ เมื่อมีการตั้งเจ้าแก้ว ขาวบ้านจึงเลือกท้าวมาลัยขึ้นเป็นเจ้าแก้ว (เทียบได้กับตำแหน่งกำนันในปัจจุบัน) ต่อมาท้าวมาลัยได้เป็น ว่าที่“ขุนนาแกกิติลักษณ์”เป็นต้นตระกูลของนามสกุล ใจเย็น

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลนาแก จัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ มีพื้นที่ทั้งหมด ๗๓,๙๗๓.๗๕ ไร่ หรือ ๑๑๘.๓๕๘ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๖ ของพื้นที่อำเภองาว มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภองาว (หลังใหม่) ไปทางทิศเหนือประมาณ ๒ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับพื้นที่ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่ ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่ ตำบลบ้านแหง อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับพื้นที่ ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

ตำบลนาแกมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ภูเขาสูงทางทิศตะวันตก ส่วนทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่สูง มีภูเขาสลับซับซ้อน (บริเวณบ้านแม่ฮ่าง หมู่ ๔ และบ้านสันติสุข , บ้านป่ากล้วย หมู่ ๖ และบางส่วนของบ้านแม่แป้น หมู่ ๕) มีพื้นที่ลาดต่ำลงมาเป็นระดับ ลงมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้ ลักษณะภูมิอากาศ เป็นเขตร้อนแบบสะวันนา หรือร้อนชื้น สามารถแบ่งได้ ๓ ฤดูกาล ประกอบด้วย

๑. ฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน ของทุกปี อุณหภูมิประมาณ ๒๕ - ๔๓ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย ๓๔ องศาเซลเซียส

๒. ฤดูฝน อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคมของทุกปี อุณหภูมิประมาณ ๒๕ - ๓๗ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย ๓๑.๕ องศาเซลเซียส

๓. ฤดูหนาว อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคมของทุกปี อุณหภูมิประมาณ ๑๒ - ๒๔ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย ๑๘.๕ องศาเซลเซียส

สภาพการปกครองและประชากร

การปกครองของตำบลนาแก แบ่งการปกครองออกเป็น ๖ หมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ชื่อผู้นำชุมชน	ตำแหน่ง	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ประชากร)
๑	บ้านทุ่งศาลา	นายธนาพันธ์ ศรีวิชัย	ผู้ใหญ่บ้าน	๑๘๘	๓๙๗
๒	บ้านหนองเหียง	นายวรรณสรณ์ ราชคำ	ผู้ใหญ่บ้าน	๓๘๗	๙๖๗
๓	บ้านนาแก	นายบัณฑิต ทานันท์	ผู้ใหญ่บ้าน	๑๔๗	๔๕๙
๔	บ้านแม่ฮ่าง	นายอรุณ เยละ	กำนัน	๒๒๘	๕๘๙
๕	บ้านแม่แป้น	นายมานพ เรือนนาค	ผู้ใหญ่บ้าน	๒๕๒	๘๒๓
๖	บ้านสันติสุข	นายสุทอง เผ่าพันธุ์ศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน	๑๐๘	๓๖๔
รวม				๑,๓๑๐	๓,๕๙๙

ทรัพยากร...

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว

๑. ป่าไม้ ซึ่งเป็นเขตป่าอนุรักษ์ต้นน้ำ โชนเอน เป็นป่าไม้เบญจพรรณที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีต้นไม้ที่สำคัญ คือ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ยาง ไม้สัก และไม้ไผ่

๒. แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลนาแก มีดังนี้

๒.๑ น้ำตกห้วยโล่ง

๒.๒ น้ำตกห้วยต้นงุ่น

๒.๓ หมู่บ้านชาวเขา เผ่าปะกาเกอญอ บ้านแม่ฮ้าง หมู่ที่ ๔ และบ้านสันติสุข หมู่ที่ ๖, เผ่าอาข่า บ้านสันติสุข(ปากกล้วย) หมู่ที่ ๖

ประเพณีและวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลนาแก

๑. ประเพณีวันสงกรานต์

๒. ประเพณีแห่เทียนพรรษา

๓. ประเพณีลอยกระทง

๔. ประเพณีโล้ชิงช้า

๕. ประเพณีคริสต์มาส

๖. ประเพณีบวงสรวงพ่อขุนงำเมือง

ภูมิปัญญา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึงพื้นความรู้ความสามารถนอกจากนี้ ยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาหลากหลาย อาทิเช่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ภูมิปัญญาแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีต

๒. ภูมิปัญญาระดับท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือสิ่งที่แสดงความรู้ ความคิด การกระทำของบรรพบุรุษของเรา เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องศึกษาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมพื้นบ้านเพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน

รายชื่อ...

รายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลนาแก

๑. ด้านหัตถกรรม

๑. นางคำมูล ปิ่นคำ บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๑
 - ผลงาน สานแห
๒. นายเลื่อน ปิ่นคำ บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๑
 - ผลงาน สานตุ้มใส่ปลาไหลด้วยไม้ไผ่
๓. นายจันทงค์ ผึ้งผาย บ้านเลขที่ ๔๒ หมู่ที่ ๑
 - ผลงาน ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เช่น ถ้วยกาแฟ โคมไฟ ช้อน
๔. นายสว่าง จงจิตต์ บ้านเลขที่ ๒๒/๑ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน ไม้กวาดทางมะพร้าว
๕. นายส่วย ปิจจ๊ะ บ้านเลขที่ ๔๑/๒ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน สานไซ ข้อง แห จากไม้ไผ่
๖. นายถนอม สมวงศ์ บ้านเลขที่ ๑๘/๒ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน สานตะกร้า เข่ง จากไม้ไผ่ และทำไม้กวาดจากต้นกก
๗. นายจรัส ทานันท์ บ้านเลขที่ ๔๖/๑ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน สานส้อมไก่อจากไม้ไผ่
๘. นางอวรรณ ผึ้งผาย บ้านเลขที่ ๑๔/๒ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน งานใบตอง เช่น บายศรีงานบวช บายศรีงานแต่ง บายศรีงานบุญ
๙. นายอินทร์ งามสวย บ้านเลขที่ ๕๙ หมู่ที่ ๓
 - ผลงาน สานตะกร้า กว้าง จากไม้ไผ่
๑๐. นางมีพอ มีจิรัช บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๔
 - ผลงาน ทอผ้าด้วยกี่เอน เป็นเสื่อและกระเป๋
๑๑. นางอาภรณ์ ศิราไพบุลย์พร บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ที่ ๔
 - ผลงาน ทอผ้าด้วยกี่เอน เป็นเสื่อ กระเป๋า ผ้าพันคอ ยาม

๑๒. นางคำป้อ มีจิรัช บ้านเลขที่ ๖/๑ หมู่ที่ ๔

- ผลงาน ทอผ้าด้วยกี่เอว เป็นเสื้อ

๑๓. นางปรานอม ศิราไพบุลย์พร บ้านเลขที่ ๑๘/๔ หมู่ที่ ๔

- ผลงาน ทอผ้าด้วยกี่เอว

๑๔. นางพุด กสิกรุ่งเรือง บ้านเลขที่ ๒๐/๙ หมู่ที่ ๖

- ผลงาน ย้อมผ้าลายมัดหมี่

๑๕. นางศรีจันทร์ กุณ บ้านเลขที่ ๒๐/๙ หมู่ที่ ๖

- ผลงาน ทอผ้าด้วยกี่เอว เป็นย่าม เสื้อ ผ้าถุง

๑๖. นายเลิน เผ่าพันธุ์ศิริ บ้านเลขที่ ๒๐/๒ หมู่ที่ ๖

- ผลงาน จักสานไม้ไผ่ เป็นกระดัง ขันโตก และทำไม้กวาดจากต้นกล้วย

๒. ด้านเกษตรกรรม

๑. นายอาแซะ อาซอง

- ผลงาน ทำเกษตรผสมผสาน นาขั้นบันได

๒. นายกฤษณพงศ์

- ผลงาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เลี้ยงนกกะทา

๓. นายหัสรินทร์ เมฑู

- ผลงาน เกษตรทฤษฎีใหม่ สวนเมล่อน ฝรั่ง

๓. ด้านการแพทย์ไทย

นายเดช ยาง บ้านเลขที่ ๓๐/๒ หมู่ที่ ๔

- ผลงาน ยาสมุนไพรพื้นบ้าน

๔. ด้านศิลปกรรม

๑. นายมานัส ปิยะ บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๑

- ผลงาน งานปูนปั้น

๒. นายบุญธรรม หอมใจ บ้านเลขที่ ๓๖/๑ หมู่ที่ ๓

- ผลงาน ดนตรีพื้นบ้าน คล้ายซอ เล่นเครื่องดนตรี แนน ปี่ ซึง ก้องปู่จา ขลุ่ย สะล้อซอซึง

๓. นายวิเชียร ทานันท์ บ้านเลขที่ ๔๖/๑ หมู่ที่ ๓

- ผลงาน ดนตรีพื้นบ้าน ซอ ก้องปู่จา

๔. นายสมบูรณ์ มีจิริภักษ์ บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๔

- ผลงาน ดนตรีพื้นบ้าน ซอ

๕. นายผดดี วันทะยะ บ้านเลขที่ ๘/๕ หมู่ที่ ๕

- ผลงาน ดนตรีพื้นบ้าน

๕. ด้านภาษาพื้นบ้าน

นายเผชิญ มงคล บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ที่ ๒

- ผลงาน ด้านการอนุรักษ์ภาษาล้านนา เก็บรักษาหนังสือภาษาล้านนาโบราณหลายสำนัก เช่น จากปิ่นสา จากใบลาน หนังสือธรรมใบลาน

๖. ด้านพิธีกรรมพื้นบ้าน

๑. นายณรงค์ศักดิ์ สิงห์แก้ว บ้านเลขที่ ๖๐/๒ หมู่ที่ ๑

- ผลงาน สืบชะตา สู่ขวัญ

๒. นางสาวสมหมาย สีเขียว บ้านเลขที่ ๗๗/๒ หมู่ที่ ๒

- ผลงาน แกว่งข้าว

๓. นายสุทน ประดับดาว บ้านเลขที่ ๓๐/๓ หมู่ที่ ๖

- ผลงาน พิธีกรรมทางศาสนา
